

И.Е. Каньковский, канд. техн. наук, доцент (Хмельницкий национальный университет)

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ СИСТЕМА ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТА

Акцентируется внимание на значении осмысления учеными и практиками сущности понятия «педагогическая система». Рассматриваются традиционные и обобщаются новые подходы к проектированию педагогической системы. Предлагается её обновлённая структура, которая позволяет приблизить результаты обучения к ожиданиям работодателей. Обосновывается вариант визуализации взаимодействия структурных компонентов системы с помощью диаграммы Ейлера–Вена.

Ключевые слова: педагогическая система, структура педагогической системы, подходы к проектированию педагогической системы, подготовка специалиста, визуализация взаимодействия структурных компонентов системы.

I.Y. Kankovskiy, Assoc. prof. (Khmelnitskyi National University)

PEDAGOGICAL SYSTEM OF SPECIALIST'S TRAINING

Special attention is given to scientists and practitioners' understanding the essence of "pedagogical system". The traditional and innovative approaches to pedagogical system projecting are considered. Its updated structure that allows to close the results of training to employer's expectations is proposed. The variant of visualization of system structural components interaction by means of Euler and Venn's diagram is proved.

Key words: pedagogical system, structure of pedagogical system, approaches to pedagogical system projecting, specialist's training, visualization of system structural components interaction.

УДК 378.01

Г.В. Товканець, канд. пед. наук, доцент, (Мукачівський державний університет)

НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ОСВІТНІЙ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

В статті розглядаються питання про роль науково-технічного співробітництва у розвитку вищої освіти, транскордонної співпраці, євроінтеграційних процесах. Зосереджено увагу на освітніх програмах європейських фондів як засобу ефективності науково-технічної співпраці. Проаналізовано діяльність освітніх програм у контексті науково-технічного співробітництва України, Чехії, Словаччини. Розглянуто перспективи розвитку освіти і науки в рамках науково-технічної співпраці.

Ключові слова: науково-технічне співробітництво, європейські програми, освітні програми, євроінтеграція.

Суспільство XXI століття характеризується як постіндустріальне, у якому провідну роль відіграють наука і освіта, а основною формою соціальної організації, джерелом соціального планування та соціальних інновацій стають університети [2]. Отже, освіта і наука стають виробниками знань, ідей, інформації. У сучасних умовах однією з перспектив довгострокового розвитку системи освіти і науки є їх інтеграція у світовий освітній і науково-технічний простір, що знаходить свій вияв у міжнародному науково-технічному співробітництві. Фактично, це є практична реалізація ідеї „трикутника знань”, суть якої полягає у максимально тісній взаємодії освіти, дослідницької діяльності та технологічних інновацій.

Проблема науково-технічного співробітництва у інтеграційних процесах предмет дослідження науковців. В.Я. Бобров зазначав, що розвиток освіти, зокрема економічної, неможливий без глибоких досліджень у світовому масштабі [7]. А. М. Алексюк розглядає спів-

працю науки з виробництвом як появу нових технологій, які будуть конкурентоспроможними на світовому ринку [1].

Однак визначення ролі європейських і світових освітніх програм у реалізації завдань науково-технічного співробітництва не стали предметом розгляду науковців.

Тим часом роль європейських та світових освітніх програм у формуванні науково-технічного співробітництва в рамках євроінтеграційних процесів досить вагома. Міжнародне науково-технічне співробітництво – це міжнародна співпраця у вигляді спільних програм науково-дослідницьких і проектно-конструкторських робіт шляхом об'єднання наукових, фінансових і матеріальних ресурсів, створення спільних науково-дослідницьких груп фахівців чи організацій. Зазначимо, що значної уваги у розвитку української освіти, науки і культури на сучасному етапі надається євроінтеграційним процесам. Міжнародні програми співробітництва широко застосовуються як напрями діяльності транскордонної, міждержавної взаємодії. Вони розробляються як міжурядові, міждержавні програми, програми різних фондів. Для реалізації досліджень необхідне фінансове забезпечення, що надають європейські і світові фонди, програми: Erasmus Mundus, TEMPUS, Програма імені Жана Моне, Магістерська програма європейських студій, Європейська наукова фундація тощо [5].

Інтенсивно розвивається співпраця України з європейськими країнами у сфері науково-технічного співробітництва та соціокультурній сфері через Вишеградський Фонд, створений у Яворжині (Словаччина) державами Вишеградського співробітництва (Чеська Республіка, Угорська Республіка, Республіка Польща, Словацька Республіка) з метою підтримки спільних проектів у галузі культури, освіти і науки у червні 2000 р. Так, уже понад п'ять років діє програма післядипломної освіти для випускників українських вузів у Польщі, Чехії, Словаччині та Угорщині. Особливо активно на період 2007-2010 р.р. працює програма надання стипендій. На сьогодні Фонд надав українським студентам 264 стипендії (на загальну суму 1 278 500 євро) та підтримав 11 програм в Україні (на загальну суму 111 000 євро). В 2009 році уряди країн „Вишеградської четвірки” збільшили річний бюджет „Міжнародного Вишеградського фонду” до 6 млн євро. Від моменту свого заснування Фонд підтримав більше 2 500 проектів та надав більше 800 стипендій.

Стипендії фонду диференційовані: B4 – стипендія (INTRA-VISEGRAD SCHOLARSHIP, для громадян країн B4, що призначається для забезпечення навчання у ВНЗ країн B4); зовнішня стипендія (OUT-GOING SCHOLARSHIP, для громадян країн B4, що призначається для забезпечення навчання у ВНЗ поза межами країн B4); внутрішня стипендія (INCOMING SCHOLARSHIP для громадян низки країн (в т.ч. і України), що призначається для забезпечення навчання у ВНЗ країн B4) [4].

Важливо, що у таких стипендіальних програмах зацікавлені не тільки окремі громадяни, а і вищі навчальні заклади, оскільки певну частку стипендії отримує стипендіат, а певну – відповідний навчальний заклад. У такий спосіб здійснюється фінансування не тільки навчання студента, а і забезпечення фінансування вузу.

Особливої ваги програми науково-технічного співробітництва у сфері освіти набувають у транскордонних освітніх зв'язках, що виступають як система освітніх відносин та інтересів на міжрегіональному рівні, які формуються і розвиваються в процесі спільної діяльності та визначаються дією економічних законів, нормативно-правовою базою і соціально-економічним середовищем прикордонних регіонів. Освітня галузь забезпечує кадрами, формує науковий та інноваційний потенціал регіонів.

Необхідно зазначити, що транскордонне співробітництво є особливим напрямом діяльності регіону в рамках євроінтеграції з огляду на політику регіоналізму Європейського Союзу, норми якої задекларовано в Європейській рамковій конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями. Місце транскордонного співробітництва в регіональному (територіальному) розвитку визначається його здатністю до мобілізації та ефективного використання існуючого потенціалу прикордонних регіонів і те-

риторій, а також поєднанням потенційних можливостей та ресурсів прикордонних регіонів і територій двох або більше країн, що мають спільний кордон, з метою вирішення завдань просторового розвитку в межах транскордонних регіонів.

Найбільш раціональними й ефективними формами транскордонного співробітництва є такі, як створення спільних науково-дослідних центрів, бюро, лабораторій для використання новітніх науково-технічних ідей, конструювання, маркетингових досліджень і техніко-економічних розрахунків; спільні експерименти в області вдосконалення діючої техніки і технології з метою поліпшення техніко-економічних показників роботи фірми; спільні дослідження та вивчення закордонного досвіду в області організації виробництва і праці; точна координація та консультації з питань науково-технічної політики; організація підготовки кваліфікованого дослідницького персоналу; обмін студентами і викладачами в рамках діяльності, пов'язаної з побратимством і партнерством між прикордонними школами; сприяння транскордонній академічній мобільності та співробітництву між університетами в прикордонних регіонах; спільне використання споруд і обладнання, в тому числі і електронних, організація спільних наукових досліджень і викладання у вищих навчальних закладах у прикордонних регіонах.

Практична робота в рамках євроінтеграції на регіональному рівні спрямована на проведення роз'яснювальної інформаційної політики держави серед населення та запровадження відповідних стандартів на рівні органів виконавчої та представницької влади в регіоні. Це стосується як інформаційної та політичної сфери, так і соціально-економічного, культурно-просвітницького виміру.

Як відомо, у плані можливостей транскордонної взаємодії особливою є Закарпатська область, оскільки має кордон з чотирма європейськими країнами - Угорщиною, Словаччиною, Румунією, Польщею. На нашу думку, у рамках програм сусідства Європейської Комісії «Україна-Польща-Білорусь» та «Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна» значну користь розвитку науково-технічного співробітництва нададуть такі програми як «Розвиток Берегівської транскордонної польдерної системи в басейні річки Тиса», «Чиста вода», «Транскордонні можливості розвитку транспортної логістики» тощо. Освітні програми структуровані, мають нормативно-законодавче забезпечення. Наприклад, всі програми зі Словаччиною діють в рамках «Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Словацької Республіки «Про науково-технологічне співробітництво», де зокрема зазначено, що таке співробітництво проводиться як обмін науковцями, фахівцями, дослідниками та експертами з метою виконання програм і проєктів науково-технологічного співробітництва; обмін науковою, і технічною інформацією, документацією, а також лабораторними зразками та обладнанням; організація та проведення спільних наукових конференцій, симпозіумів, семінарів, виставок тощо [8].

Співпраця у рамках науково-технічного співробітництва сприяє розвитку інноваційних технологій. У формуванні інноваційного шляху розвитку економіки країни й регіонів важливу вагу має вища школа в цілому, зокрема і економічна. У зв'язку з цим особлива роль відводиться університетам. На початку другого десятиліття XXI століття змінюється акцент на діяльності вишів. «ВНЗ забезпечують розвиток інноваційного циклу від стадії фундаментальних досліджень до випуску й реалізації наукомісткої продукції й технологій, створюють і удосконалюють інноваційні інфраструктури у вузах і регіонах, мають здійснювати підготовку, перепідготовку й підвищення кваліфікації фахівців, що працюють в інноваційній сфері» [6].

Університети стають не лише центрами передачі знань від викладача до студента, а й осередками дослідницької діяльності та виробництва нових знань, посилюються зв'язки освітньої і дослідницької діяльності з виробництвом і бізнесом.

Таким чином, освітні програми з науково-технічного співробітництва сприяють формуванню інтелектуального потенціалу України. І хоча «Болонський процес і новостворений Європейський простір вищої освіти, будучи безпрецедентними прикладами регіональної, транскордонної співпраці у сфері вищої освіти, спричинили значну зацікавленість у інших

частинах світу і зробили європейську вищу освіту помітнішою на світовій мапі» [3], в українській вищій школі у сфері науково-технічного співробітництва є набагато більше питань, ніж відповідей. Співпраця не набирає практичного втілення у такій мірі, щоб створювалася належна матеріально-технічна база дослідницьких центрів, щоб запрацювали наукові центри, корпорації, концерни, наукові парки тощо.

Слушними є пропозиції української громадськості щодо підвищення рівня поінформованості української наукової спільноти про міжнародне науково-технічне співробітництво, необхідності участі українських наукових організацій у проектах, активізації участі України у загальноєвропейських програмах COST (співробітництво в галузі наукових досліджень) та EUREKA (співробітництво з метою реалізації наукових досягнень у промисловості) [9].

Варто зауважити, що для нашої держави окрім позитивної тенденції науково-технічної євроінтеграції має місце ризик відтоку інтелектуального потенціалу. Тому завдання України, власне вищої освіти України, має полягати у створенні позитивних умов для формування активної громадянської позиції студентів, глибоких особистісних переконань щодо національних пріоритетів, високих моральних якостей.

Розгляд проблем у сфері науково-технічного співробітництва не є вичерпним. Актуальними залишаються для розгляду проблеми створення технопарків, формування інноваційних програм, створення і розвиток національної науково-дослідної та освітньої мережі, що забезпечує взаємодію науково-освітніх закладів України і Європи, сприяння розширенню наукових зв'язків, забезпечення доступу до світових електронних бібліотек та інтеграції у світовий науково-освітній простір. Розширення співпраці з міжнародними організаціями та проектами може вирішити багато проблем в економіці та освіті: працевлаштування, соціального забезпечення, євроінтеграційних процесів. Це сприятиме створенню умов для розвитку української соціальної інфраструктури, освіти, медицини, буде підґрунтям формування високоморальної національної культури.

Список літератури:

1. *Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія. [Текст]/* Анатолій Миколайович Алексюк. – К.: Либідь, 1998. – 558 с.
2. *Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество: Опыт социального прогнозирования. Пер. с англ. /* Иноземцев В.Л. (ред. и вступ. ст.) [Текст]. – М.: Academia, 1999. - 956 с.
3. *Будапештсько-Віденська Декларація про створення Європейського простору вищої освіти. 11–12 березня 2010 року у Будапешті та Відні [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zik.com.ua/ua/news/2010/>*
4. *Visegrad Fund. 2010 years. [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.visegradfund.org.*
5. *Дослідницьке життя в Європі / Європейський освітній портал [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.eu-edu.org/ua/euedu1.html>.*
6. *Іванов О.В. Науково-освітньо-інноваційні комплекси в забезпеченні організації освітньої, наукової та інноваційної діяльності у вищих навчальних закладах України [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://uiis.com.ua>.*
7. *Бобров В.Я. Сучасні зарубіжні тенденції розвитку економічної освіти / Сучасна вища школа: психолого-педагогічний аспект: /Монографія/ за ред. Н.Г. Ничкало [Текст]. – К. Інститут психології і педагогіки професійної освіти, 1999. – С.107 – 146.*
8. *Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Словацької Республіки про науково-технологічне співробітництво від 18.02.2004 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>*
9. *Чумаченко Ганна. Актуальні питання міжнародного економічного співробітництва України в науково-технічній сфері [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://justinian.com.ua/article>.*

А.В. Товканец, канд. пед. наук, доцент (Мукачевский государственный университет)

НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ

В статье рассматриваются вопросы роли научно-технического сотрудничества в развитии высшего образования, трансграничного сотрудничества, евроинтеграционных процессах. Обращено внимание на образовательные программы европейских фондов как средство эффективности научно-технического сотрудничества. Проанализирована деятельность образовательных программ в контексте научно-технического сотрудничества Украины, Чехии, Словакии. Рассмотрены перспективы развития образования и науки в рамках научно-технического сотрудничества.

Ключевые слова: научно-техническое сотрудничество, европейские программы, образовательные программы, евроинтеграция.

H. V. Tovkanets, Assoc. prof. (Mukachevo State University)

SCIENTIFIC-TECHNICAL COOPERATION IN THE EDUCATIONAL INTEGRATION

The article deals with the role of scientific and technical cooperation in the development of higher education, cross-border cooperation, European integration processes. The attention has been paid to European funds of educational programs as a mean of efficiency of scientific and technical cooperation. Analyzed the activities of educational programs in the context of scientific and technological cooperation between Ukraine, Slovakia. The prospects of development of education and science within the scientific and technical cooperation.

Key words: scientific-technical cooperation, European programs, educational programs, the European integration

УДК 37.0153

Я. Пилинський, канд. філос. наук (м. Київ)

ГУМАНІЗАЦІЯ ОСВІТИ ЯК ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМА

У статті наголошується на необхідності визнання освіти справою державної ваги, яка визначає і шлях народу в майбутнє. На прикладі поступу американської системи освіти обстоюється ідея повернення гуманітарності в освіту, зокрема університетську.

Ключові слова: гуманізація, освіта, гуманітарність

Серед вічних проблем, які неодмінно супроводжують людське суспільство упродовж століть, проблеми навчання і освіти посідають особливе місце. Адже потреба у безперервному формуванні знань та умінь існуватиме доти, поки одне покоління змінюватиме інше, і накопичені людством знання переходитимуть у спадок до нових власників. А кожне нове покоління живе в новому мінливому світі, а тому важливо зберігати баланс між консерватизмом та інновацією в освіті. На жаль, маємо визнати, що, хоча освіта повинна відповідати вимогам майбутнього, бо оволодівають новими знаннями і вміннями переважно діти і молодь, і саме вони повинні бути підготовлені до нових, часто невідомих, викликів і вимог життя, проте вона спирається переважно на досвід минулого, чи в кращому разі сучасного, і тому не завжди здатна ці виклики відчуті і передбачити хоча б напрями їх розвитку.

Саме тому освітяни постійно перебувають у пошуку нових форм і методів навчання, аби підготувати молодь до вирішення тих гуманітарних та науково-технічних чи екологічних проблем, про появу яких суспільство ще не підозрює, але які постають до вирішення практично щодня.